Засновники:
Департамент освіти і науки обласної державної адміністрації
Івано-Франківський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Адреса редакції:
76018 м. Івано-Франківськ,
пл. Міцкевича, 3
Телефон (03422) 52 24 93
Видається в ОІППО

Рекомендовано до друку науково-методичною радою ОІППО протокол № від

Головний редактор
ШЕЛЕМЕЙ Любов, проректор з науково-методичної роботи та моніторингу якості освіти Івано-Франківського ОІППО

Редакційна рада:
БАРАБАШ Ольга, проректор з наукової роботи Івано-Франківського ОІППО, кандидат педагогічних наук, доцент;
БІГУН Михайло, доцент кафедри менеджменту та освітніх інновацій ОІППО, кандидат фізико-математичних наук;
ЗУБ'ЯК Роман, ректор Івано-Франківського ОІППО, кандидат педагогічних наук, доцент

Редакційна колегія:
ВИЛУЩАК Тетяна, завідувач лабораторії організації та навчальної діяльності;
ДУТЧАК Алла, методист лабораторії управління та організації освіти;
МЕРДУХ Іван, завідувач лабораторії природничо-математичних дисциплін, кандидат біологічних наук;
МАЛИЙ Петро, методист лабораторії природничо-математичних дисциплін;
НИЖНИК Ольга, завідувач лабораторії управління і організації освіти;
ОСТРОВСЬКА Галина, завідувач кафедри теорії та методики навчання, доктор педагогічних наук, доцент;
ПІДЛИПНА Людмила, директор обласного центру практичної психології та соціальної роботи, кандидат психологічних наук;
РИМАР Віктор, завідувач лабораторії дисциплін естетичного циклу та фізичного виховання;
СТРІЛЬЧИК Галина, завідувач лабораторії педагогічного досвіду та етнопедагогіки;
УМАНЦІВ Наталія, завідувач лабораторії суспільно-філологічних дисциплін;
ФЛЯК Оксана, завідувач лабораторії національного виховання;
ЮСИПЧУК Світлана, завідувач лабораторії дошкільної та початкової освіти

Тези надруковано в авторській редакції

Оформлення і технічне редагування
Світлани ГРИТЧУК

Підп. до друку 25. 10. 2022. Гарнітура "Таймс". Формат 60x84/8.
Складання та верстку виконано в обласному літературно-видавничому центрі ОІППО

* Рукописи не рецензуються і не повертаються
• Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту
• За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори публікацій

ДЖЕРЕЛА

Науково-методичний вісник № 2 (104), 2023
Свідоцтво про реєстрацію серії ІФ № 317
Виходить три рази на рік

ЗМІСТ

BAS Mariana, DUDA Khrystysna. Boris Kudrik – luminary of the Rohatyn land.....3

BYCHYNSKYI Ihor. Vladyka Cyrus Pavel Vasilik: desident, legislator and teacher.....6

ВІРОЛАЙНЕН Оксана. Створення індивідуальної освітньої траєкторії для здобувачів освіти в умовах змішаного навчання.....8

ГРИЦАК Наталія. Постать професора Ганни Токмань у сучасному науково-методичному просторі.....10

DOGRYL Yanina. Ukrainian Language education in Turkiye.....13

ЗАМБЖИЦЬКА Марта, ЯКУБОВСЬКА-КРАВЧИК Катажина. Деконструкція наративу про українську культуру в євпопейській українознавчій освіті.....17

ІСАЄВА Олена. Особистість педагога у вимірах війни (від Януша Корчака до сучасних українських учителів).....21

КАЛУСЬКА Любомира. Леся Українка у контексті сучасних українських реалій.....25

КЕЛЕМБЕТ Людмила, ФЛЯК Оксана. Степан Пушик: віхи життя та творчості.....28

КОЗІНЧУК Віталій, КОТИК Тарас. Вплив творів сакрального мистецтва на виховання молоді.....32

КОЛОДИЧ Юлія, ОПАНАСИК Алла. Українці, що відкрили світ.....34

КУШНІР Ірина. Деколонізація мовної особистості.....37

МЕЛЬНИК Анжела. "Золоте дно для любомудра": методичний погляд на творчий доробок Ростислава Доценка.....39

НАГОРНЯК Богдан. Святість – спосіб життя.....42

НИЖНИК Ольга, КРИВЕНЬ Олеся. Назва закладу освіти як ціннісно-світоглядна домінанта.....47

ОСТРОВСЬКА Галина. Незламні. Образ народного героя Прикарпаття Олекси Довбуша в історії, легендах та методиці навчання.....52

САБЛІНА Світлана. Фонетичний профіль емоцій у листах Лесі Українки до Михайла Драгоманова.....55

ТОКМАНЬ Ганна. Юрій Бондаренко – гідний репрезентант сучасної української науки, освіти, мистецтва слова.....58

ФЕДОРЧУК Руслана, КУРЧИК Олена. Людина світу: Микола Миклуха-Маклай.....61

ФЕЦАН Тетяна. Мовна особистість українця в сучасній діаспорі Турецької Республіки.....64

FURAT Mehmet Fahri. Unveiling Kyiv's Quality of Life in 1918 and 1919: Insights from Ottoman Ambassador's Reports in the Ottoman Archives – A Prosopographical Inquiry.....67

FURAT Olena. An in-depth examination of students enrolled in Istanbul University's Ukrainian Language and literature program through the lens of higher education program atlas, endorsed by the council of higher education.....69

ЦВІЛИНЮК Наталія. Використання творчої спадщини Параски Плитки-Горицвіт при викладанні основ християнської етики.....71

ШЕВЧУК Катерина, КОЛОДИЧ Юлія. Найкращі українки Паризького світу.....74

ЖАЛЕ Ясан. Внесок "Ахілік", історичної торгової організації, що представляє благодійність і солідарність, у суспільне життя.....77

ФЕДОРІВ Тарас. Степан Бандера і львівський погром 1941 року: до питання дослідження та висвітлення одного з ключових моментів біографії.....79

НАШІ АВТОРИ.....87

ЗБІРНИК ТЕЗ

IV Міжнародної науково-практичної конференції "ОСОБИСТІСТЬ В ІСТОРІЇ, ЛІТЕРАТУРІ ТА МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ"

Київ – Івано-Франківськ – Варшава – Стамбул

Анжела МЕЛЬНИК

«ЗОЛОТЕ ДНО ДЛЯ ЛЮБОМУДРА»: МЕТОДИЧНИЙ ПОГЛЯД НА ТВОРЧИЙ ДОРОБОК РОСТИСЛАВА ДОЦЕНКА

Ростислав Іванович Доценко – визначний український літератор-шістдесятник – перекладач, критик, літературознавець, автор афоризмів і сентенцій, лауреат премій імені Максима Рильського (1993) та імені Миколи Лукаша (2001). Саме завдяки подвижницькій діяльності Ростислава Івановича маємо вишукані українські переклади творів Чарльза Дікенса, Роберта Льюїса Стівенсона, Оскара Вайлда, Артура Конан Дойла, Вільяма Фолкнера, Станіслава Лема та інших світових письменників – класиків художньої літератури.

Метою нашої розвідки не було висвітлення фактів біографії Р. Доценка, не ставили ми й завдання схарактеризувати його перекладацький доробок. Разом з тим, хотіли б звернути увагу на те, що Ростислав Іванович Доценко був одним із тих, хто відстоював українську мову, всіляко сприяв її розвитку й популяризації. Літературознавиця Олена Павленко зазначає, що особистість Р. Доценка «настільки нерозривно пов'язана з Україною, що її не можна уявити у будь-якому іншому літературному середовищі. Творче «Я» митця формувалось навколо української ідеї» [5, с. 124].

Менше відомий широкій педагогічній спільноті критичний і літературознавчий здобуток Ростислава Доценка, на окремі праці з якого ми хотіли б звернути увагу. Так, у книзі «**Критика. Літературознавство. Вибране»,** що вийшла у 2013 році у тернопільському видавництві «Навчальна книга – Богдан» презентовано основний доробок Р. Доценка в цій галузі, який, за словами Миколи Білоруса, за майже п'ятдесят років роботи письменника ще досі не набув належного розголосу чи популярності [2, с. 11].

Літературознавчі студії, есе, критичні статті, рецензії розміщено у трьох тематичних розділах. У першому розділі **«Шануймомся!»** зібрано виступи Р. Доценка з питань екології української культури, спрямовані проти її паплюження й нищення в умовах колоніального існування, другий розділ – **«Державотворче слово»**, присвячений роботам автора у царині українського літературознавства, а у третьому розділі – **«Український Всесвіт»** презентовані статті з питань зарубіжної літератури. Так, поглибленню фахової підготовки педагога-словесника сприятиме знайомство зі статтями Р. Доценка, присвяченими давньогрецькій міфології, ірландському фольклору, творчості письменників В. Шекспіра, О. Вайлда, Марка Твена, Дж. Лондона, В. Фолкнера та інших [2].

Особливе місце у перекладацько-літературній діяльності Ростислава Доценка займає інтерес до історії, культури, літератури Ірландії, етнічно ніби далекої, але ментально й історичною долею близької до України: це і тисячолітня національно-визвольна боротьба ірландців, і заборона Британською імперією ірландської мови, і штучний голод в Ірландії у середині XIX століття, і масова еміграція ірландців тощо. Р. Доценко упорядкував і переклав дві збірки ірландського фольклору зі своїми передмовами – це «Ірландські народні приказки і прислів'я» (1982) та «Казки Смарагдового острова» (1987); уклав українською мовою цілу антологію ірландської новели – улюбленого жанру ірландських письменників, до якої ввійшли твори більше двадцяти авторів; у другому томі Української Літературної Енциклопедії надрукував статтю «Ірландська література», в якій стисло виклав історію красного письменства цієї літератури й дав огляд українсько-культурних взаємин; переклав твори Оскара Вайлда, а до свого перекладу роману «Портрет Доріана Ґрея» написав змістовну передмову.

Окреслимо методичні вектори роботи з творчим доробком Р. Доценка на уроках зарубіжної літератури в школі.

Один із уроків у 5-му класі можна присвятити вивченню ірландського фольклору. Допоможе вчителеві у цьому збірка **«Ірландські народні прислів'я та приказки»**, яку упорядкував та переклав Р. Доценко [3]. Великий методичний потенціал має вступне слово перекладача, у якому національні особливості ірландських паремій висвітлюються крізь призму історичного минулого. Зокрема Р. Доценко наголошує, що не дивлячись на тяжкі випробування, які випали на долю ірландського народу, жителі Смарагдового острова не втратили оптимістичного світосприйняття – ірландська усна народна творчість відзначається жвавістю й барвистістю, парадоксальністю, народним гумором й самокритичністю. *«Від горя нема ліків, як тільки під ноги його збити»*, – йдеться в ірландському прислів'ї [3, с. 5–16].

На основі передмови до збірки учитель може змоделювати своє вступне слово про ірландські прислів'я й приказки: *«Народ Ірландії з давніх-давен славиться красномовством, хистом до жвавої розповіді, дотепного жарту, влучної репліки. Жителі країни тисячі привітань (так поетично називають Ірландію) вважають, що не годиться «тримати свого язика у себе за поясом», дарма що «часто за свій язик розбитим носом платимо». Цю національну рису підсумовує таке ірландське прислів'я: «Якби розмова була сукном, його б кожному ірландцеві на одежу вистачило».* [3, с. 5].

Серед ірландських паремій, які вчитель може обрати для читання й коментування на уроці, особливу увагу радимо звернути на окремий піджанр – **тріади,** що побудовані за принципом: *«троє найкращих…», «троє найгірших…», «троє, яких треба стерегтися…»* тощо. Ростислав Доценко наголошує, що тріади у найкращих своїх взірцях – «винахідливий уявою і глибинний думкою підрозділ народної творчості, зокрема у тих випадках, коли вони відкривають цікаві аналогії, вказують на спільність начебто несумісних явищ, коли третій елемент тріади містить несподіваний логічний або й алогічний поворот» [2, с. 400]. Наприклад: *«Для власної думки три речі треба мати: розум, проникливість і знання», «Три найкращі речі, що їх треба мати вдосталь: сонячне світло, мудрість і зичливість», «Троє, завдяки яким наповнюється клуня: жадання, працьовитість і постійна дбайливість»* [3, с. 198–205]. Такі прислів'я цікаво буде обговорити з учнями, також можна запропонувати п'ятикласникам спробувати власні сили й скласти подібні троїсті паремії.

Урок з вивчення ірландських народних казок можна назвати за однойменною статтею Р. Доценка **«Чарівний світ ірландської казки»**, пояснивши учням, що Ірландію часто називають Смарагдовим островом, бо більшу частину року луги й ліси країни вкриті зеленим різнобарв'ям. І живуть на цьому острові – ірландці – незламний і мужній народ. На весь світ прославилися ірландці своїми старовинними переказами, легендами й казками, у яких відобразилися його прагнення до свободи та незалежності, віра в краще майбутнє.

За цією статтею учитель також може підготувати розповідь про особливості ірландських казок, познайомивши учнів з такими ірландськими національно-специфічними персонажами, як *простак Патрік, лепрехани, пука, войовничі фенії* тощо. Зокрема ось, як розповідає перекладач про лепреханів: *«Це своєрідні «ремісники», з чарівного царство: лепрехан здебільшого швець, кравець або коваль. Він зморшкуватий, маленький на зріст, на ньому найчастіше зелена куртка й коротенькі штанці, сірі або чорні панчохи й високий чорний капелюх. Він полюбляє сидіти на відлюдді з малесеньким молоточком у руці, заглиблений у свою роботу. Кажуть, що він знає, де заховано всі скарби світу, тим-то його й переслідують ті, хто хоче розбагатіти дешевим коштом. Навіть коли лепрехана схоплять, він, хитрун, знайде спосіб викрутитись, а щоб цього не сталось, треба міцно його тримати й не спускати з нього погляду, поки він не скаже, де саме криється скарб. Лепрехан, однак, по-своєму чесний: коли вже пообіцяв щось, від слова не відступиться, і так само, як і кожній іншій порядній людині, йому бридке ошуканство й пожадливість»* [2, с. 394–395].

З ірландських народних казок для читання на уроках зарубіжної літератури радимо обрати казку **«Ледача красуня та її тітоньки»**. У ній йдеться про ледачу красуню, якій поталанило в житті, бо вона вийшла заміж за королевича, а допомогли їй у цьому три тітоньки [4, с. 61–67]. На перший погляд, здається, що у казці прославляються лінощі, можливість отримати щастя задарма, але тут не так все просто. Звертаємо увагу п'ятикласників на наявність у цій казці оповідача, який звертаючись до слухачів, каже, що мораль казки *«треба розуміти навпаки: мовляв то було давно й неправда, а тепер добрі феї та королевичі перевелися, і треба самим рук докладати, коли хочеш домогтися чогось у житті»* [2, с. 394]. Після читання казки можемо сформулювати таке проблемне запитання: *А як ви думаєте, чого навчає ірландська народна казка «Ледача красуня та її тітоньки»? Чи погоджуєтеся ви з оповідачем? Обґрунтуйте свою думку. Сформулюйте правила, як досягти успіху у житті.*

«Золотим дном для любомудра» назвав Валентин Корнієнко збірку власних афоризмів Ростислава Доценка – яскравих, вишуканих, інтелектуальних крилатих виразів. Переконані, що так поетично можна схарактеризувати й увесь творчий доробок митця, а той, хто в ньому пірне аж до дна, «той, хоч і труду мав досить, дивнії перли виносить» [6, с. 202].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Доценко, Р. І. Світлі думки проти ночі. Афоризми і щось близьке до них. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан. 2011.
2. Доценко, Р. І. Критика. Літературознавство. Вибране. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан. 2013.
3. Ірландські народні прислів'я та приказки. Київ: Дніпро. 1982.
4. Казки Смарагдового острова. Київ: Веселка. 1987.
5. Павленко, О. Г. Феномен творчості Ростислава Доценка: світоглядно-естетичні та художні константи. *Літературознавчі студії*, 40(2), 121–129. 2013. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lits_2013_40%282%29__17
6. Франко, І. Зібрання творів у 50-и томах. Т. 2. Київ: Наукова думка. 1976.